

הנחיות להוראת המצגת "יוצרים חברה חדשה"

קהל היעד: כיתות ו-ט

משך הפעילות: שיעור אחד עד שניים

הרעיון:

מצגת זאת עוסקת באחריות ועזרה הדדית בחברה בתקופת משבר בכלל ובזמן משבר הקורונה בפרט.

באמצעות המצגת התלמידים בוחרים כללים לחברה חדשה, בלי לדעת מי הם יהיו בחברה החדשה שיקימו. הפעילות מעודדת את התלמידים לחשוב באיזו חברה הם היו רוצים לחיות ומהי חברה שיש בה אחריות ועזרה הדדית.

המצגת מבוססת על הניסוי המחשבתי המפורסם "מסך הבערות" (The veil of ignorance) "של ג'ון רולס, פילוסוף אמריקני חשוב, בן המאה ה-20, שכתב על תקופת העבדות בארצות הברית. הניסוי המחשבתי מאפשר קביעת כללים או חוקים למדינה בצורה צודקת שאינה פוגעת בקבוצות השונות החיות בחברה.

רולס הסביר כי כדי להגיע למצב של חברה צודקת, על החברה לחזור ל"מצב ההתחלתי", ולבחור את עקרונות הצדק מאחורי "מסך הבערות". כלומר, נציגי הזרמים השונים בחברה (עשירים ועניים, אנשי הרוב ואנשי המיעוט, לבנים ושחורים וכו') יבחרו את העקרונות המנחים את החברה, כאשר הנציגים אינם יודעים מהו מצבם האישי בחברה החדשה: האם הם לבנים או שחורים, עשירים או עניים וכו'.

הרעיון הוא שאם כל אחד ינסה לדמיין מה היה קורה אם הוא היה במקום מוחלש בחברה הוא בוודאי היה מצביע עבור כללים שיגנו על המקום הזה. הניסוי בעצם "מאלץ" את המשתתפים להיות אמפתיים יותר לאנשים המוחלשים בחברה בכך שהוא מזמין אותם לדמיין שהם נמצאים במקום הזה.

מידע נוסף על הניסוי של רולס:

רולס טען כי כאשר יורם מסך הבערות יתברר הנציגים בחרו כי חלוקת המשאבים תהיה לטובת השכבה שמצבה צפוי להיות הגרוע ביותר בחברה.

הסיבה לכך היא שהבחירה שלהם תיעשה על פי התוצאה בעלת הסיכון הקטן ביותר עבורם. למשל, על הנציגים מאחורי מסך הבערות לבחון שלוש אפשרויות ליחסי לבנים ושחורים (בתקופת העבדות בארצות הברית):

1. הלבנים יהיו עבדי השחורים
2. השחורים יהיו עבדי הלבנים
3. איסור על עבדות
4. הנציג, שאינו יודע אם הוא שחור או לבן, לא ייקח את הסיכון שיהיה לעבד (על אף הסיכוי כי יהיה לאדון משיורם המסך), ויבחר באפשרות שבה מבחינתו יש את הסיכון הקטן ביותר - איסור על עבדות.

שימו לב:

ניתן להציג לתלמידים את ההסבר לתרגיל שעברו, בהתאם לגיל התלמידים ויכולותיהם, אך זה לא הכרחי כדי להבין את התרגיל המחשבתי של הקמת חברה מאחורי מסך בערות.

מהלך הפעילות:

שקופית פתיחה

בשקופית זאת מופיעות 4 דמויות המציגות את מצבן בתקופת המשבר: זקנה, מחלות רקע ואבטלה.

מומלץ לשאול את התלמידים:

- האם המצבים המוצגים בשקופית מוכרים לכם?
- איך לדעתכם מרגישים האנשים בתמונה?
- האם יש תופעות נוספות של פגיעה באנשים בחברה שאתם מכירים?
- מה אתם מרגישים כשאתם נתקלים בתופעות כאלה (שמחה, כעס, עצב, בושה, עלבון)?

שקופית 2: יוצרים חברה חדשה

בשקופית זו התלמידים נקראים להקים חברה חדשה שיש בה אחריות ועזרה הדדית.

מומלץ לבקש מאחד התלמידים להקריא את הטקסט לכולם.

אחרי ירידת המסך יש להכריז: **המסך ירד – אתם לא יודעים מי תהיו בחברה החדשה!**

בשלב זה מומלץ לחלק את התלמידים לקבוצות של 4-5 תלמידים.

שקופית 3: ספר הכללים של החברה החדשה

בשקופית זאת יש רשימה של כללים. על התלמידים לבחור אילו כללים ייכנסו לספר החוקים של החברה החדשה ואילו לא.

מומלץ לבקש מכל קבוצה לחשוב ולהחליט יחד מה הכללים שהם בוחרים לחברה החדשה, ולהזכיר – **אתם לא יודעים מי תהיו בה**. כדאי לבקש מהם להסביר זה לזה למה הם רוצים לבחור בחלק מהכללים ולמה לפסול כללים אחרים.

לאחר העבודה בקבוצות ניתן להציג כל כלל ולשאול מי בעד ומי נגד, ולסמן כלל שזכה ברוב קולות בכל סעיף על גבי השקופית.

כדי לעורר דיון בכיתה מומלץ גם לבקש מכל קבוצה להציג שני כללים שהם לא היו מוכנים להכניס לספר הכללים בשום אופן, או לחלופין שני כללים שחייבים להיכלל בספר הכללים, ולהסביר מדוע.

ניתן לשאול גם אילו כללים פוגעים בכמה שפחות אנשים או תורמים לכמה שיותר אנשים, ומה הקשר בין הכללים שנבחרו למצב בחברה.

הכללים שהתלמידים סימנו על גבי השקופית יוצגו בשקופית 6 שבהמשך.

שקופית 4: מרימים את המסך

בשקופית זאת מורם המסך ומופיע כיסא כשגבו אלינו. בלחיצה על סימן השאלה מתגלה הדמות שיושבת מאחוריה.

מומלץ לקרוא בכל פעם לנציג אחד מכל קבוצה ולבקש ממנו ללחוץ על הכיסא ולגלות מי הדמות שהוא מגלם בחברה החדשה שהתלמידים הקימו.

ניתן לשאול את התלמידים:

1. איך הרגשתם לפני שהכיסא הסתובב? מה חשבתם?
2. האם אתם מופתעים מהדמות שנגלתה לפניכם?
3. האם אתם שמחים או מאוכזבים מכך שזו הדמות שאתם מגלמים?
4. האם יש דמויות שקל יותר להיכנס לנעליים שלהן ודמויות שקשה יותר להיכנס לנעליים שלהן? מדוע?

שקופית 5: מה דעתכם על הכללים שבחרתם?

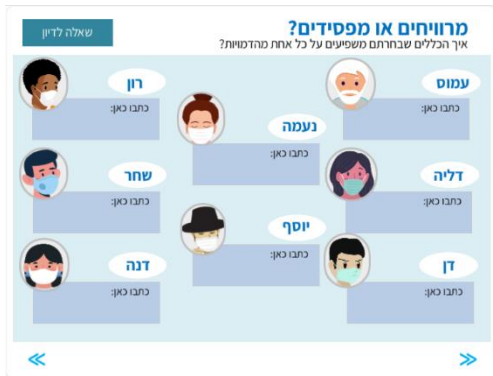
מומלץ לומר לתלמידים: הישארו בנעליים של הדמות שהתגלתה לכם. מה דעתכם על הכללים שבחרתם?

ניתן לעשות משחק תפקידים: כל דמות תאמר מה היא מרגישה בעקבות הכללים, ואם היא נפגעה מהכללים עליה להציע כלל חלופי שיש בו יותר אכפתיות, התחשבות, אחריות ועזרה הדדית.

מומלץ לשאול את התלמידים:

- האם הנציגים הצליחו להישאר בנעליים של הדמויות ולדבר מנקודת המבט שלהן, או שהם מדברים מנקודת המבט האישית שלהם?
- האם קשה לדבר מנקודת מבט של מישהו אחר? מדוע?
- מה לדעתכם אפשר ללמוד מהתרגיל?

שקופית 6: איך הדמות שקיבלתם נפגעת או מרוויחה מהכללים שבחרתם?

בשקופית זאת מופיעות כל הדמויות עם מקום לכתיבה. מומלץ לבקש מהתלמידים לתאר איך הדמות שקיבלו נפגעת או מרוויחה מהכללים שנבחרו. אפשר להזמין את ה"דמויות" לכתוב בכל מלבן מה הפגיעה בהן או מה הרווח שלהן.

מומלץ לשאול את התלמידים:

- מה לדעתכם המצב בחברה שלנו, האם יש אנשים שנפגעים מאדישות, חוסר אכפתיות ואפליה?
- אם כן, מי הם וכיצד הם נפגעים?
- איזה שינוי יש לעשות כדי שהחברה תהיה טובה יותר לכל האנשים שחיים בה?
- איך אפשר לעשות זאת?

שקופית 7:

שקופית זאת היא שקופית סיכום של הפעילות, והמסקנה שניתן להגיע אליה בעקבותיה.

מומלץ לבקש מאחד התלמידים להקריא את הטקסט.

שאלות לדיון:

- האם לדעתכם הצלחתם ליצור חברה שיש בה יותר אחריות ועזרה הדדית? מה מנע מכם או עזר לכם ליצור חברה כזאת?
- מה דעתכם על המסר בשקופית הזאת? האם אתם מסכימים אתו? מדוע?
- מה המסקנה שלכם מהפעילות?